

וּוּ לַכַּנְחֹת שַׁבָּת וְשֵׁנֵי וְחֻמֵּי שַׁבָּת

הַאֲזִינוּ

תפסיר רס"ג

לֵב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם

וְאִדְבַרְהָ וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ

אֲמַרְי־פִי: אֲצִיתוּ שָׁמַיָא וְאִמְלִילֵהוּ

וְתִשְׁמַע אֶרְעָא מִימְרֵי פּוּמִי: יַעֲרֹף

כַּמָּטָר לְקַחֵי תִזְלַ כַּטְל

לב א) ינצת אהל אלסמאואת חתי אתכלם. ויסמע אהל אלארץ אקואל פאי: ב) וידר כאלמטר בתי. ויהטל כאלטל מקאלתי. כאלטש עלי אלכלא. וכאלרד'אד' עלי אלעשב: ג) לאני אדעופם באסם אללה. פאעטו אלכברייא לרבנא:

אִמְרַתִּי כְּשֶׁעִירָם עָלֵי-דָשָׁא וְכַרְבִּיבִים עָלֵי-

עֵשֶׂב: יבסם כמטרא אולפני. יתקבל כטלא מימרי. פרוחי מטרא

דנשבין על דתאה. וכרסיסי מלקושא דעל עשבא: ג) כי שם יהוה

אקרא חבו גדל לאלהינו: ארי. בשמא דיי אנא מצלי.

— רס"י —

יערף. לשון נטיפה וכן (לקמן לג, כח) יערפו טל, (תכליס סכ, יג) ירעפון דשן: תזל כטל. שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש שהן עצבים, כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין: כשעירם. לשון (תכליס קמט, ח) רוח סערה, כתרנגומו פרוחי מטרא. מה הרוחות הללו מחזיקים את העשבים ומגדלין אותם, אף דברי תורה מחזיקין את לומדיהן ומגדלין אותם: וכרביבים. טפי מטר. ונראה לי על שם שיורה כחץ נקרא רביב, כמה דאת אמר (נחשית כח) רובה קשת: דשא. אדניין עטיפת הארץ מכסה בירק: עשב. קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב: ג) כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש בלשון באשר, כמו (ויקרא כג) כי תבאו אל הארץ, כשאקרא ואזכיר שם ה', אתם חבו גדל לאלהינו וברכו שמו. מכאן אמרו שעונין ברוף שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש:

לב 6 האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל ותהיו אתם עדים בדבר (לעיל ל, יט) שכה אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהן קיימים לעולם. ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם. ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחלה (לעיל יא, יג), ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, ואחר כך ואבדתם מהרה על ידי האמות: 3 יערף כמטר לקחי. זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם, תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם כמטר זה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו השמים טל ומטר:

תפסיד רס"ג

ואל יעקוב מפצלה וכיאצתה:
(י) כפאה פי ארץ אלבר. ופי
תיה פלאה אלסמאוא. אחאט
בה ופהמה. וחפצה כגנין עינה:
(יא) וכאלנסר אדי יתיר ופרה.
ועלי גואזלה ירף. פיבסט

עמו יעקב חבל נחלתו:
ארי חולקא דיי עמיה. יעקב עדב
אחסנתיה: ימצאהו בארץ
מדבר ובתהו ילל ישמן
יסבנהו יבוננהו יצרנהו

כאישון עינו: סופיק צורפיהון בארע מדברא. ובית צהונא אתר
דלית מיא. אשרינון סחור סחור לשכינתיה אליפנון פתגמי אוריתיה.
נטרנון כבבת עיניהון: כנשר יעיר קנו על-גוזליו
ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על-אברתו:

— רס"י —

כל צרכו במדבר, כמו (צמדכ יא, כז) ומצא
להם, (יכושע י, טז) לא ימצא לנו הקר:
יסבנהו. אשרינון סחור סחור לשכינתיה,
אהל מועד באמצע וארבעה דגלים לארבע
רוחות: יא **כנשר יעיר קנו.** ניהגם ברחמים
ובחמלה, כנשר הזה רחמי על בניו ואינו
נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף
על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן בין שוכה
לחברתה, כדי שיעורו בניו, ויהא בהם כח
לקבלו: **יעיר קנו.** יעורר בניו: **על גוזליו**
ירחף. אינו מכביד עצמו עליהם אלא
מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקדוש ברוף
הוא (איוב לז, כג) שדי לא מצאנהו שגיאת כח,
כשבא לתן תורה לא נגלה עליהם מרוח
אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר (לקמן לג, ז)
ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר
פארן ואתה מרבבות קדש, (מזקוק ג, ג). אלוה
מתמן יבא, זו רוח רביעית: **יפרש כנפיו**
יקחהו. כשבא לטלן ממקום למקום אינו
נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי שאר
עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף

יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי באבות,
המשלש בשלש זכיות, זכות אבי אביו וזכות
אביו וזכותו, הרי שלשה, כחבל הזה שהוא
עשוי בשלשה גדילים והוא ובניו היו לו
לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם, ולא עשו
בן יצחק: **ימצאהו בארץ מדבר.** אותם
מצא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו
עליהם תורתו ומלכותו ועלו, מה שלא עשו
ישמעאל ועשו, שנאמר (לקמן לג, ז) וזרח
משעיר למו הופיע מהר פארן: **ובתהו ילל**
ישימן. ארץ ציה ושממה, מקום יללת
תנינים ובנות יענה, אף שם נמשכו אחר
האמונה, ולא אמרו למשה היאך נצא
למדברות מקום ציה ושמוון, כענין שנאמר
(יכמיכ ז, ז) לכתף אחרי במדבר: **יסבנהו.**
שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים
לארבע רוחות וסבבן בתחתית הקר, שכפדו
עליהם כגגית: **יבוננהו.** שם בתורה ובינה:
יצרנהו. מנחש שרף ועקרב ומן האמות:
כאישון עינו. הוא השחור שבעין, שהמאור
יוצא המנו, ואונקלוס תרגם ימצאהו יספיקהו

תפסיר רס"ג

גנאחיה פיאכ'דהם. ויחמלהם
עלי רישה: יב) כדאד אלה
פרדא סי'רה. ולס מעה
מעבודאת אכ'ר: יג) וארפבה
עלי קמאקם אלארץ. חתי
אפל מן נמו אלדיאין ופאנה.
ארצעה אללבן ען אלצכר.
ואלעסל מן אלצואן אלצלד:

כְּנִשְׂרָא דְמַחִישׁ לְקַנְיָהּ. עַל בְּנוֹהֵי
מִתְחַפֵּף. פָּרִיס גְּדַפּוּהֵי מְקַבִּילֵהוֹן.

מְנַטִּילֵהוֹן עַל תְּקוּף אַבְרוּהֵי: יב) יְהוָה

בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל

נֶכְרִ: יג) בְּלַחֲוֵיהוֹן עֲתִיד לְאַשְׁרִיּוּתֵהוֹן

בְּעֵלְמָא דְהוּא עֲתִיד לְחַדְתָּא. וְלֹא יִתְקִים

קְדָמוּהֵי פּוֹלְחֵן טַעוֹן: ❀ טַעֲוֵי דְטַעֲוֵי בְּסַפְרֵי תִּימְוִן ❀

(שלישי) יִרְכַּבְהוּ עַל- (כ' במותי) בְּמֹתֵי אֶרֶץ

וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דְבִשׁ מִסְּלַע וְשִׁמּוֹן

מִחֲלָמִישׁ צוּר: אֲשֶׁרִינוֹן עַל תּוֹקְפֵי אֶרְעָא. אוֹכִילְנוֹן בְּזַת

שְׁנֵאִיהוֹן. יְהִב לְהוֹן בְּזַת שְׁלִישֵׁי קְרוּיָן. וְנִכְסֵי יְתִבֵי פְרָכִין תְּקִיפִין:

— רש"י —

וכל הענין מוסב על (פסוק ז) זכר ימות עולם
בינו שנות דר ודר, כן עשה להם, וכן עתיד
לעשות, כל זה היה להם לזכור: יג) **וירכבו**
על במותי ארץ. כל המקרא בתרגומו:
ירכבו וגוי. על שם שארץ ישראל גבוה
מכל הארצות: **ויאכל תנובת שדי**. אלה
פרות ארץ ישראל שקלים לנוב ולהתבשל
מכל פרות הארצות: **וינקו דבש מסלע**.
מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני הבא לי
קציעות מן החבית. הלך ומצא הדבש צף על
פיה. אמר לו זו שלדבש היא. אמר לו השקע
ידך לתוכה ואתה מעלה קציעות מתוכה:
ושמן מחלמיש צור. אלו זיתים שלגוש
חלב: **במותי ארץ**. לשון גבוה: **שדי**. לשון
שדה: **חלמיש צור**. תקפו וחקו שלסלע.
בשאינו דבוק לתבה שלאחריו, נקוד חלמיש,
(תכליס קיד, ט) וכשהוא דבוק, נקוד חלמיש:

ופורח עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני
הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ
לפיכך נושאן על כנפיו. אומר מוטב שיכנס
החץ בי ולא יכנס בכני, אף הקדוש ברוך
הוא (שמות יט, ז) ואשא אתכם על כנפי
נשרים, כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום
על הים היו זורקים בהם חצים ואבני
בליסטראות, מיד (שמות יד, יט. ט) ויסע מלאך
האֱלֹהִים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו': יב) **יהוה**
בדד ינחנו. ניהגם במדבר בטח ובדד: **ואין**
עמו אל נכר. לא היה כח באחד מכל אלהי
הגוים להראות כחו ולהלחם עמיהם.
ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם
אנקלוס. ואני אומר דברי תוכחה הם, להעיד
השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד
שסופן לבגד ולא יזכרו הראשונות שעשה
להם, ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות
להם, לפיכך צריך לישב הדבר לפאן ולכאן.

תפסיר רס"ג

יד) וסמן אלבקר ולבן אלג'נם. מע שחם אלכ'ראף. וכפאש בני אלבת'נייה ועתדאן. מע לב דרמך אלחנטה. וכאן דם אלענב ישרבה כ'מרא: טו) פלמא סמן אלמוצוף פדאך בטר אד' קיל לה קד סמנת וג'לצ'ת וגסות. פוד'ר (י"ג פת'רד) אלאה אלד' צנעה. ואמתחן מעתמד ג'ותה:

חמאת בקר וחלב צאן
עם-חלב פרים ואילים
בני-בשן ועתודים עם-
חלב כליות חטה ודם-ענב
תשתה-חמר: יהב להון בנת
 מלכיהון ושלטיהון. עם עותר רברביהון
 ותקיפיהון. עמא דארעהון אחסנתהון.
 עם בנת חליהון ומשריתהון. ודם
 גבריהון יתאשד כמ'א: טו **וישמון ישרון ויבעט**
שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל
צור ישעתו: עתר ישראל ובעט. אצלח תקוף קנא
 נכסין. שבק פולחן אלהא דעבדיה. ארגיו קדם תקיפא פרקיה:

— רס"י —

ודם ענב. ה'יה שותה זין טוב וטועם זין חשוב: **חמר.** זין בלשון ארמי: **חמר.** אין זה שם דבר, אלא לשון משבח בטעם אינו"ש זלטי"ז. ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אנקלוס, אשרינון על תוקפי ארעא וגוי: טו **עבית.** לשון עובי: **כשית.** כמו כסית, לשון (איוז טו, כז) כי כסה פניו בקלבו, כאדם ששמן מבפנים וכסליו נכפלים מבחוץ, וכן הוא אומר (סס) ויעש פימה עלי כסל: **כשית.** יש לשון קל בלשון כסוי, כמו (מסלי יב, טז) וכסה קלון ערום ואם כתב כשית דגוש ה'יה נשמע כסית את אחריים, כמו (איוז טו, כז) כי כסה פניו: **וינבל צור ישעתו.** גנדהו ובהוהו, כמו שגאמר (יחזקאל ח, טז) אדוריהם אל היכל ה' וגוי, אין לך גבול גדול מזה:

יד **חמאת בקר וחלב צאן.** זה ה'יה בימי שלמה, שגאמר (מלכים א' כ, ג) עשרה בקר בראים ועשרים בקר רעי ומאה צאן: **עם חלב פרים.** זה ה'יה בימי עשרת השבטים, שגאמר (עמוס ו, ז) ואוכלים פרים מצאן: **חלב כליות חטה.** זה ה'יה בימי שלמה, שגאמר (מלכים א' כ, ז) ויהי לחם שלמה וגוי: **ודם ענב תשתה חמר.** בימי עשרת השבטים, (עמוס ו, ו) השתים במזרקי זין: **חמאת בקר.** הוא שומן הנקלט מעל גבי החלב: **וחלב צאן.** חלב שלצאן, וכשהוא דבוק נקוד חלב כמו (שמו"ס כג, יט) בחלב אמו: **פרים.** כבשים: **ואילים.** כמשמעו: **בני בשן.** שמנים היו: **כליות חטה.** חטים שמנים כחלב כליות וגסין ככוליא:

טז יקנא־הוּ בְזָרִים בְּתוֹעֵבָת

יבְעִיסָהוּ: אַקְנִיאוּ קְדְמוּהִי בְּפוֹלְחַן

טָעוֹן: בְּתוֹעֵיבַתָּא אַרְגִּיזוּ קְדְמוּהִי:

יז יזְבַּחוּ לְשֵׁדִים לֹא אֱלֹהֶ

אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים

מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוֹם

אֲבֹתֵיכֶם: דְּבַחוּ. לְשֵׁדִין דְּלִית בְּהוֹן

צָרוּךְ. דְּחַלָּן דְּלֹא יִדְעוּנִין. חֲדַתָּן דְּמִקְרָב

אֲתַעְבִּידָא: דְּלֹא אֲתַעְסְקוּ בְּהוֹן

אֲבֹהֵתְכוֹן: יח צוֹר יִלְדֵךְ תִּשִׁי

וּתְשַׁבַּח אֵל מְחַלְלֶךָ: דְּחַלַּת תְּקִיפָא דִּי בְּרָאךְ אֲתַנְשִׂיתָא.

תפסיר רס"ג

טז) וְאִכְדוּ אַן יִכְאִדוּנָה בְּאִגְנָבִין וּבְמַכְאָרָה יִגְיִצְבוּנָה: יז) יְדִבְחוּן לְאֱלֹהֵי־אֲשֵׁרִים וְלִיסַת בְּאֵלֵי־הָאֵת. וְהִי מַעֲבוּדָתָא לֹם יַעֲרְפוּנָהָ. גְּדִד גְּאֵת מִן קְרִיב. וְלֹם יַעֲב בְּהָא כִּי־אֵר אֲבֹאִיכֶם: יח) פְּאָקִיל לָהּ אֱלֹהֵי־אֵלֶךְ אֱלֹמְנִשִׁיד תְּנַסָּא. וְאֱלֹשִׁאִיק אֱלֹמְבַתְּדִיד: יט) פְּלִמָּא רֵאִי דִּיאַלְדְּ אֱלֹלָה רְפַצִּיהֶם. מִמָּא אֲגִיִצְבוּהָ מְנַהֶם אֱלֹבְנִין וְאֱלֹבְנָתָא: כ) פְּקָאֵל אַחְגָּב רַחֲמֵי עֲנָהֶם. אֲוִרִיהֶם מָא עֲאֲקֻבְתָּהֶם. לֹאֲנָהֶם גִּיל מִתְקַלָּב.

שבקתא פולחן אלהא דעבדד: **רביעיה** **בספרי** **תימן** **רביעי** **רביעי** **וירא**

יהוה וינאין מבעס בניו ובנתיו: וגלי קדם יי ותקיף

רוגזיה. מדארגיזו קדמוהי בנין ובנן: **ב** ויאמר אסתירה פני

מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה

— רס"י —

שְׁעָרוֹת הָאָדָם לַעֲמוּד מִחֲמַת יְרָאָה, כִּף נִדְרָשׁ בְּסַפְרֵי. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עוֹד שְׁעָרוֹם לְשׁוֹן (יִסְטֵיכ יג, כא) וּשְׁעִירִים יְרַקְדוּ שָׁם, שְׁעִירִים הֵם שְׁדִים. לֹא עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם שְׁעִירִים הַלְלוּ: יח תִּשִׁי. תְּשַׁבַּח. וְרִבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ כְּשַׁבָּא לְהִיטִיב לְכֶם אַתֶּם מְכַעֲסִין לְפָנָיו וּמְתִישִׁים כַּחוֹ מְלַהֲיִטִיב לְכֶם: **אֵל מְחַלְלֶךָ**. מוֹצִיאֵךְ מִרְחֶם, לְשׁוֹן (סְכֵלִיס כט, ט) יְחַלֵּל אֵילוֹת, (סס מו, ז) חִיל כִּי־לְדָה: **כִּי מָה אַחֲרִיתֶם**. מָה תַעֲלֶה בְּהֶם בְּסוּפֹם: **כִּי דוֹר תִּהְפָּכֶת הֵמָּה**.

טז יִקְנֵא־הוּ. הַבְּעִירוּ חֲמַתוֹ וְקִנְאַתּוֹ: **בְּתוֹעֵבָת**. בְּמַעֲשִׂים תְּעוּבִים, כְּגוֹן מִשְׁכַּב זְכוּר (ויקרא יח, כג) וּכְשָׁפִים (ויקרא יח, יג). שְׁנֵאמַר בְּהֶם תוֹעֵבָה: יז **לֹא אֱלֹהֶ**. כְּתַרְגוּמוֹ דְּלִית בְּהוֹן צָרוּךְ, אִלּוּ הָיָה בְּהֶם צָרוּךְ לֹא הָיְתָה קִנְאָה כְּפּוֹלָה כְּמוֹ עֲכָשִׁיו: **חֲדָשִׁים מִקְרָב בָּאוּ**. אֲפֵלוּ הָאֲמוֹת לֹא הָיוּ רְגִילִים בְּהֶם. גוֹי שְׁהִיָּה רוֹאָה אוֹתָם, הָיָה אוֹמֵר זֶה צָלַם יְהוּדֵי: **לֹא שְׁעָרוֹם אֲבֹתֵיכֶם**. לֹא יִרְאוּ מִהֶם לֹא עֲמְדָה שְׁעָרָתָם מִפְּנֵיהֶם. דְּרָךְ

תפסיד רס"ג

בגין לא אמאנה פיהם: (כא) וכמא אנהם אכאדוני בגיר אלאה. ואג'צ'בוני בג'רוראתהם. כד'אך אנא אפידהם בלא שעב ובקביל גאהל אג'צ'בהם: (כב) לאן אלנאר תנקדה מן ג'צ'בי. פתתוקד אלי אספל אלת'רי. ותאכל אלארץ' ונבאתהא. חתי תסטע אסאסאה' אלגבאל: (כג) כד'אך אזיד עליהם שרורא. וסהאמי

בָּנִים לֹא-אֱמֵן בָּם: וְאָמַר.
אֲסַלִּיק שְׁבִינָתִי מִנְהוֹן. גְּלִי קִדְמֵי מָא יְהִי
בְּסוֹפְהוֹן. אָרִי דְרָא דְאֲשָׁנִי אֲנֹן. בְּנִיָּא
דְּלִית בְּהוֹן הַיְמָנוּ: כֹּא הֵם קִנְאוּנִי
בְּלֹא-אֵל בְּעֵסוּנִי
בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם
בְּלֹא-עֵם בְּגוֹי נָבֵל
אֲכַעִיסֵם: אֲנֹן אֶקְנִיאֵו קִדְמֵי בְּלֹא
דְּחֵלֵא. אֲרַגְזוּ קִדְמֵי בְּטַעוֹתְהוֹן. וְאָנֹא

אֶקְנִינוּן בְּלֹא עֵם. בְּעַמָּא טַפְשָׁא אֲרַגְזִינוּן: כֹּב כִּי אִישׁ קִדְחָה
בְּאִפִּי וְתִיקַד עַד-שְׂאוֹל תַּחְתִּית וְתֹאכַל אֶרֶץ
וַיְבַלְהָ וְתִלְהֵט מוֹסְדֵי הָרִים: אָרִי קְדוּם תַּקִּיף בְּאִישָׁא
נֶפֶק מִן קִדְמֵי בְּרַגְזוֹ. שִׁיְצִי עַד שְׂאוֹל אֲרַעִיתָא. אֲסִיף אֲרַעָא וְעַלְלַתְהָ.
שִׁיְצִי עַד סִיפֵי טוּרֵיָא: כֶּג אֲסַפְּהָ עַלִּימוֹ רַעוֹת

— כ"ש"י —

אֲכַעִיסֵם. אלו המינים, וכן הוא אומר (תהלים יד, 6) אָמַר נָבֵל בְּלָבוֹ אֵין אֱלֹהִים: כֹּב קִדְחָה. בְּעַרְהָ: וְתִיקַד. בְּכֶם עַד הַיְסוּד: וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיְבַלְהָ. אֲרַעְכֶם וַיְבַלְהָ: וְתִלְהֵט. יְרוּשָׁלַיִם הַמְּיֻסְדָת עַל הַהָרִים, שְׁנַאֲמַר (שם קכב, 3) יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סְבִיב לָהּ: כֶּג אֲסַפְּהָ עַלִּימוֹ רַעוֹת. אֲחַבִּיר רַעָה עַל רַעָה לְשׁוֹן (ישעי כט, 6) סָפוּ שְׁנָה עַל שְׁנָה, (לעיל כט, יח) סְפוֹת הָרְוּהָ, (יחמ"ז, 6) עַלִּוְתִיכֶם סָפוּ עַל זְבַחִיכֶם. דְּבַר אַחַר, אֲסַפְּהָ אֲבַלְהָ, כְּמוֹ (זכרש"ת יט, טו) פֶּן תִּסְפְּהָ:

מִהַפְּכִין רַעוֹנֵי לְכַעַס: לֹא אֱמֵן בָּם. אֵין גְּדוּלֵי נְבָרִים בְּהֵם, כִּי הוֹרִיתִים דְּרַף טוֹבָה וְסָרוּ מִמְּנָה: אֱמֵן. לְשׁוֹן (ספ"ד, ז) וַיְהִי אֱמֵן נוֹרִיטוֹר"כ זַלְט"ז. דְּבַר אַחַר אֱמֵן לְשׁוֹן אֱמֹנָה, כְּתַרְגוּמוֹ. אֲמָרוּ בְּסִינֵי (שמות כד, ז) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וּבְשַׁעָה קִלְהָ בְּטָלוּ הַבְּטָחָתֶם וְעָשׂוּ הָעֵגֶל: כֹּא קִנְאוּנִי. הַבְּעִירוּ חֲמַתִּי: בְּלֹא אֵל. דְּבַר שְׁאִינוּ אֱלֹהֵי: בְּלֹא עֵם. בְּאִמָּה שְׁאִין לָהּ שֵׁם, שְׁנַאֲמַר (ישעי כג, יג) הֵן אֶרֶץ בְּשָׂדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה, וּבְעָשׂוּ הוּא אֹמַר (עזריכ"ב, 6) בְּזוּי אַתָּה מְאֹד: בְּגוֹי נָבֵל

זֶלֶק הַדְּקוּק: כֹּא הֵם קִנְאוּנִי. קַל הַנּוֹר"ן (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אפרקתא פיהם: כד) סגאר אלגוע. וחמא אלוהג וחתף מר. ואסנאן אלבהאים אטלקהא פיהם. מע חמיה זואחל אלראב: כה) וסיף מת'כל מן כארג. והיבה מן אלכ'דור. חתי אלשאב חתי אלעאתק. ואלדציע מע ד'וי אלשיבה כאפה: כו) ולקד קלת

חֲצִי אֶכְלֶה-בָּם: אֲסִיף עֲלֵיהוֹן בִּישׁוֹן. מִכְתָּשִׁי אֲגִרִי בְהוֹן: כִּי מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רִשָּׁף וְקָטַב מְרִירִי וְשׁוֹן-בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח-בָּם עִם-חֲמַת זַחְלִי עֶפְרָי: נִפְיַחִי כִפּוֹן. וְאֶכְלִי עוֹף וּכְתִישִׁי רוּחִין בִּישׁוֹן. וְשׁוֹן חֵית בְּרֵא אֲגִרִי בְהוֹן. עִם חֲמַת

תַּנְיִנְיָא דְזַחְלִין בְּעֶפְרָא: כִּי מַחוּץ תִּשְׁכַּל-חֶרֶב וּמַחְדָּרִים אֵימָה גַם-בַּחֹר גַּם-בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם-אִישׁ שִׁיבָה: מִבְּרֵא תַתִּפִּיל חֶרֶבָא. וּמַתְּנִיָא חֶרֶבַת מוֹתָא. אִף עוֹלִימִיהוֹן אִף עוֹלִימַתְהוֹן. יִנְקִיהוֹן עִם סְבִיהוֹן: כִּי אֲמַרְתִּי אֶפְאִיהֶם

— רס"י —

ככ מחוץ תשכל חרב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גיסות: ומחדרים אימה. בשבורח ונמלט מן החרב, חדרי לבבו נקופים עליו מחמת אימה והוא מת והולך בה. דבר אחר ומחדרים אימה, שבבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר (ימ"כ ט, ט) כי עלה מות בחלוננו, וכן תרגם אנקלוס. דבר אחר, מחוץ תשכל חרב על מה שעשו בחוצות, שנאמר (ימ"כ יא, יג) ומספר חצות ירושלים שמתם מזבחות לבשת. ומחדרים אימה, על מה שעשו בחדרי הדרים, שנאמר (ימ"כ ט, יג) אשר זקני בית ישראל עושים בחטף איש בחדרי משפיתו: כי אמרתי אפאיהם. אמרתי בלבי אפאה אותם. ויש לפרש אפאיהם, אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר. ודגמתו מצינו בעזרא (נחמ"כ ט, כג) ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה,

חצי אכלה בם. כל חצי אשלים בהם. וקללה זו לפי הפרענות לברכה היא, חצי כלים והם אינם כלים: כי מזי רעב, אנקלוס תרגם, נפחתי כפון, ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו שלרבי משה הדרשן מטולושא שמעתי שעירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו: מזי. לשון ארמי שער מניא, דהיה מהפך במניא: ולחמי רשף. השדים נלחמו בהם, שנאמר (אי"ז כ, ז) ובני רשף יגביהו עוף, והם שדים: וקטב מרירי. וכריתות שד ששמו מרירי. קטב, כריתה, כמו (כושע יג, יז) אהי קטבך שאול: ושון בהמת. מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין: חמת זחלי עפר. ארס נחשים המהלכים על גחונם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפסף על העפר והולך:

תפסיר רס"ג

אֲשַׁבֵּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זְכָרָם:אֲמַרְתִּי יְחֹל רֹגְזִי עֲלֵיהוֹן וְאֲשִׁי צִינּוֹן.
אֲבַטִּיל מִן בְּנֵי אֲנָשָׁא דּוּכְרָנְהוֹן:**כִּי לֹלִי בַּעַס אוֹיֵב אֲגוּר****פֶּן־יִנְכְּרוּ צְרִימוּ פֶּן־יֹאמְרוּ****יִדְנוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל****כָּל־זֹאת:** אֵלֹו לָא פּוֹן. רֹגְזָא

דְּשִׁנְאָה פְּנִישׁ. דְּלִמָּא יִתְרַב בְּעִיל

דְּבִבָּא. דְּלִמָּא יִמְרוּן יִדְנָא תְּקִיפַת לְנָא.

וְלֹא מִן קָדָם יִי הָוּת כָּל דָּא:

כִּי פִי־גוֹי אֲבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאִין בְּהֵם תְּבוּנָה:

אִרִי עַם. מֵאֲבָדִי עֵיצָא אֲנוּן. וְלִית בְּהוֹן סוּכְלָתָנוּ: ❀ חֲמִינְטִי בְּסִפְרֵי תִימְן ❀

כִּי לֹו חֲכָמוּ יִשְׁכִּילוּ זֹאת יִבְיִנוּ לְאַחֲרִיתָם:

אֵלֹו חֲכִימוּ אֲסַתְּפְלוּ בְּדָא. סִבְרוּ מָא יְהִי בְּסוּפְהוֹן: לְ אִיכָה יִרְדֹּף

אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יִנְיִסוּ רַבְּבָה אִם־לֹא פִי־צוּרָם

— רס"י —

עליהם להשחית ואם יוכל להם וישחיתם
יתלה הגדלה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדלה
בי וזהו שנאמר פן ינכרו צרימו, ונכרו הדבר
לתלות גבורתי בנכרי שאין הגדלה שלו:
פן יאמרו ידנו רמה וגוי. כי אותו גוי אבד
עצות המה: כו ואין בהם תבונה. שאלו
היו חכמים, ישכילו זאת, איכה ירדף וגוי:
כט יבינו לאחריהם. יתנו לב להתבונן לסוף
פרענותם של ישראל: לאיכה ירדף אחד.
ממנו אלף מישראל: אם לא פי צורם
מכרם ודי הסגירם. מכרם ומסרם בידינו.

להפקר. וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו
כתרגומו יחול רגזי עליהון, ולא יתכן, שאם
פן היה לו לכתוב אפאיהם אחת לשמוש
ואחת ליסוד, כמו (ישעי מ, ס) אאורף.
(איוז טז, ס) אאמצכם כמו פי, ודאל"ף
התיכונה אינה ראוייה בו כלל. ואונקלוס
תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי,
החולקת תיבה זו לשלש תיבות. אמרתי אף
אי הם, אמרתי באפי אתנם כאלו אינם,
שיאמרו רואיהם עליהם אינה הם: כו לולי
בעס אויב אגור. אם לא שכעס האויב בנוס

תפסיר רס"ג

אלפא. ואת'עין יִהְרֹבוּן רְבוּוּה.
 לולא אן מעתמדהם אסלמהם.
 ואללה אמפן מנהם: לא) אנה
 לים כמעתמדהם מעתמדהם.
 ולא אעדאינא יפקהון:
 לב) לאנהם יעאקבון פאן מן
 גפן סדום גפנהם. ומן דואלי
 עמורה. כדאיך ענבהם ענב
 אלסם וענאקידהם מרה להם:
 לג) וכחמיה' אלתנאנין
 כ'מרהם. וסם אלדקש מנהא
 אלצ'אריה: לד) אלא אן גמיע

מְכָרָם וַיְהוּה הַסְגִירָם:
 איבדין. ירדוף חד לאלפא. ותרין יערקון
 לרבותא. אלהין תקיפהון מסרנון. ויי
 אשלימנון: **לא כי לא כצורנו**
צורם ואיבינו פלילים: ארי.
 לא כתוקפנא תוקפהון. ובעלי דבבנא הו
 דיננא: **לב כִּי־מִגֵּפֶן סֹדֶם גִּפְנָם**
וּמִשְׁדָּמַת עֲמֹרָה עֲנִבְמוּ
עֲנִב־רוּשׁ אֲשַׁכֵּלַת מְרָת

למו: ארי כפורענות עמא דסדום כס פורענותהון. ולקותהון פעם
 עמורה. מחתהון בישין כרישי חוין. ותושלמת עובדיהון כמררותהון:
 לג **חַמַּת תְּנִינִים יִינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר:** הא
 כמרת תניניא כס פורענותהון. וכריש פתני חוין אכזראין:
 לד **הֲלֹא־הוּא כַּמֶּס עַמְדֵי חֲתוּם בְּאוּצְרֹתַי:**

— כש"י —

(מלכיס צ' כג, ד) בשדמות קדרון: **ענבי רוש.**
 עשב מר: **אשכלת מרת למו.** משקה מר
 ראוי להם, לפי מעשיהם פרענותם. וכן
 תרגם אנקלוס ותשלמת עובדיהון
 כמררותהון: **לג חמת תנינים יינם.** כתרגומו.
 הא כמרת תניניא כס פרענותהון, הנה
 כמרירות נחשים כוס משתה פרענותם:
וראש פתנים. כוסם, שהוא אכזר לנשוף.
 אויב אכזרי יבא ויפרע מהם: **לד הלא הוא**
כמס עמדי. כתרגומו. כסבורים הם
 ששכחתי מעשיהם, כלם גנוזים ושמורים

דילכז"ר בלע"ז: **לא כי לא כצורנו צורם.** כל
 זה הנה להם לאויבים להבין שהשם הסגירם
 ולא להם ולא להיהם הנצחון, שהרי עד הנה
 לא יכלו פלום אלהיהם כנגד צורנו, כי לא
 כסלענו סלעם. כל צור שבמקרא לשון סלע:
ואיבינו פלילים. ועכשיו אויבינו שופטים
 אותנו, הרי שצורנו מכרנו להם: **לב כי מגפן**
סדם גפנם. מוסב למעלה. אמרתי בלבי
 אפאיהם ואשבית זכרם, לפי שמעשיהם
 מעשה סדום ועמורה: **שדמת.** שדה תבואה,
 כמו (סדוק ג, יז) ושדמות לא עשה אכל,

וזלק הדקדוק: **לג ענבי רוש.** דגש הנו"ן לתפארת מפני השוא (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ד'אלך מכנוז ענדי. ומכ'תום פי כ'זאני: לה) ולי אלאנתקאם ואלתופיה. פי וקת אן תזול קדמ'הם. אנה מא אקרב יום תעס'הם. ואסדע אלמע'דאת להם: לו) אד' יחכם אללה לשעבה. וען עבאדה יצפה. אדיא ראי אן אלמקדרה

הלא כל עובדיהון גלן קדמי גניזין ליום
דינא באוצרי: לה לי נקם ושלם
לעת תמוט רגלם פי קרוב
יום אידם וחש עתדת
למו: קדמי פורענותא ואנא אשלים.

בעדן דיגלון מארעהון. ארי קריב יום
תבר'הון. ומבע דעתיד להון:

כי-ידין יהוה עמו ועל-עבדיו יתנחם פי
יראה פי-אזלת יד ואפס עצור ועזוב: ארי ידין יי
דינא דעמיה. ופורענות עבדוהי צדיקיא יתפרע. ארי גלי קדמוהי

— רש"י —

שבותרך וגי: לו כי ידין ה' עמו. בשוישפוט אותן ביסורין הללו האמורים עליהם, כמו (איז לו, ל) כי בם ידיו יסר עמים. כי זה, אינו משמש בלשון דהא, לתת טעם לדברים שלמעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו (ויקרא כה, ז) כי תבאו אל הארץ, כשיבואו עליהם משפטים הללו ויתנחם הקדוש ברוך הוא על עבדיו לשוב ולרחם עליהם: יתנחם. לשון הפך המחשבה להיטיב או להרע: פי יראה פי אזלת יד. כשיראה פי יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס בהם עצור ועזוב: עצור. נושע על ידי עוצר ומושל שיעצור בהם: עזוב. על ידי עזוב. עוצר הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו מפזרים בצאתם לצבא על האויב. גלסון לט"ז מיינטינוז"י. עצור, הוא הנושע במעצור המושל. עזוב, מחוק, כמו (נחמ"ג, ט) ויעזבו את ירושלים עד החומה, (ירמיה מט, כה) איך לא עזבה עיר תהלה. עצור מיינטינוז"י [גשלת]. עזוב אינפורמזו"י [מבצר]:

לפני: הלא הוא. פרי גפנם ותבואת שדמותם כמוס עמדי: לה לי נקם ושלם. עמי נכון ומזמן פרענות נקם ושלם להם כמעשיהם, הנקם ושלם להם גמולם. ויש מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלום, והיא מגזרת והדבר אין בהם (ירמיה ה, יג), כמו והדבור. ואימתי אשלם להם: לעת תמוט רגלם. כשתתום זכות אבותם שהן סמוכין עליו: כי קרוב יום אידם. משארצה להביא עליהם יום אידם קרוב ומזמן לפני להביא על ידי שלוחים הרבה: וחש עתדות למו. ומחר יבואו העתידות להם: וחש. כמו (ישעיה ה, יט) ימחר יחיתה. עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה להיות השירה הזאת לעד, כשתבא עליהם הפרענות, ידעו שאני הודעתים מראש. מכאן ואלף העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפרענות ככל אשר אמר למעלה (ל, 6-5) והיה כי יבאו עליך וגי כל הדברים האלה הברכה והקללה וגי ושב ה' אליהך את

תפסיר רס"ג

ד'הבת ענדם. וכלא אלמחבוס
 ואלמתרוך גמיע מן ציג'טהם:
 (לו) חין קאל אלעדו אין
 אלאהתהם. אלמעתימד אלד'י
 אסתכנו עליה: לח) אלד'ין כאנו
 יאכלון שחום ד'באיחהם.
 וישרבון כ'מר מזאגהם. יקומון
 אלאן פיעינוכס. יכנוני עליכם
 גנה: לט) אנצ'רו אלאן. אני
 חו וחדי. וליס אלאה אכ'ר
 מעי. אנא אמית ואחי. כמא
 טאל מא אוהנת ולם אזאל
 אשפי. וליס מן ידי מכל'ין:
 ט) ואנא אקסם באלסמא
 ואקול. ובקאי אלד'אים:

דבעדן דתתקף עליהון מחת שנאה. יהון
 מטולטלין ושביקין: **לז ואמר אי**
אלהימו צור חסיו בן: ויימר
 אן דחלתהון. תקיפא דהון רחיצין ביה:
לח אשר חלב זבחימו
יאכלו ישתו יין נסיכם
יקומו ויעזרכם יהי עליכם
סתרה: דתרב נכסתהון הון אכלין.
 שתן חמר נספיהון. יקומון פ'ען
 ויסעדונכון. יהון עליכון למגין:
לט ראו | עתה כי אני אני

הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה
מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: חזו בען.
 דאנא אנא הוא. ולית אלה בר מני. אנא ממית ומחי. מחינא ואף
 מסינא. ולית מן ידי משיזיב: **ס שש** בספרי
 תימן **(ששי)** **ב כ"י אשא**
אל-שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם:

עתה. הבינו מן הפרענות שהבאתי עליכם
 ואין לכם מושיע ומן התשועה שאושיעכם
 ואין מוחה בנדי: **אני אני הוא.** אני להשפיל
 ואני להרים: **ואין אלהים עמדי.** עומד
 בנגדי למחות: **עמדי.** דגמתי וכמוני: **ואין**
מידי מציל. הפושעים ב'י מ **כי אשא אל**
שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי
 בשבועה: **ואמרתי חי אנכי.** לשון שבועה

לז ואמר. הקדוש ברוך הוא עליהם: אי
 אלהימו. עבודה זרה שעבדו: צור חסיו
 בן. הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה
 והצננה. כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם
 מן הרעה: **לח אשר חלב זבחימו.** היו אותן
 אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפניהם
 ושותין יין נסיכם: **יהי עליכם סתרה.** אותו
 הצור? **יהי לכם מחסה ומסתור:** לט ראו

תפסיד רס"ג

מא) לאסנן בריק סיפי ותמסך אלחכם ידי וארד אלאנתקאם עלי אעדאי ואלמכאפאה עלי שאניי: מב) פכאני אספר סהאמי מן דמאהם וסיפי יאכל לחומהם. פירוא מן דם אלצריע ואלסבי מן רוס פראענהו אלאעדא: מג) אמדחו יא איהא אלאמם שעבה. פאנה

אָרִי אַתְּקִינִית בְּשִׁמְיָא בֵּית שְׂכִינָתִי.
וְאִמְרִית: קִים אָנָּא לְעַלְמִין:
מא אִם־שָׁנוֹתֵי בְּרַק חֲרָבִי
וְתֵאחֹז בְּמִשְׁפַּט יְדֵי אֲשִׁיב
נְקָם לְצָרִי וְלִמְשַׁנְאֵי
אֲשִׁלֵּם: אִם עַל חַד תִּרְיִן בְּחִיזוּ
בְּרַקָּא. מְסוּף שְׁמִיָּא וְעַד סוּף שְׁמִיָּא
תִּתְגַּלִּי חֲרָבִי. וְתִתְקַף בְּדִינָא יְדֵי. אֲתִיב
פּוֹרְעָנוּתָא לְשִׁנְאֵי. וּלְבַעֲלֵי דְבָבֵי אֲשִׁלֵּם: מב אֲשַׁכִּיר חֲצִי
מִדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשָׂר מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה
מִרְאֵשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב: אָרִי גְרִי מִדְּמָא. וְחֲרָבִי תִקְטִיל
בְּעַמְמִיָּא. מִדָּם קְטִילִין וְשִׁבְן. לְאֵעֲדָאָה פְתִרִין מִרִישׁ שְׁנָאָה וּבַעֲלִי
דְבָבָא: מג הֲרַנִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דַם־עַבְדָּיו יִקּוּם

— רס"י —

להשיבם, כאלו אוחזן בידו, שהרי ברק הוא חצו, ונאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי והמשפט הזה לשון פרענות הוא. זלט"ז יוטייל"א: מ"ג אשכיר חצי מדם. האויב: וחרבי תאכל בשר. בשרם: מדם חלל ושביה. זאת תהיה להם מעון דם חללי ישראל ושביה ששבו מהם: מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרעות האויב, כי כשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האמות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם מראשית פרצה שפרצו בישראל: מג הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האמות את ישראל

היא, אני נשבע חי אנכי: מא אִם שָׁנוֹתֵי בְּרַק חֲרָבִי. אִם אֲשַׁנֵּן אֶת לֶהֱב חֲרָבִי, כְּמוֹ (ימזכאל כ"א, טו) לְמַעַן תִּהְיֶה לָּהּ בְּרַק שְׁפִלְנוּדוּי: וְתֵאחֹז בְּמִשְׁפַּט יְדֵי. לְהַנִּיחַ מִדַּת רַחֲמִים בְּאוֹיְבֵי שְׁהָרְעוּ לָכֶם, (זכריה ה, טו) אֲשֶׁר אֲנִי קִצְפָּתִי מֵעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לְרַעָה. דְּבַר אַחַר וְתֵאחֹז יְדֵי אֶת מִדַּת הַמִּשְׁפָּט לְהַחְזִיק בָּהּ וּלְנַקּוּם נְקָם: אֲשִׁיב נְקָם וְגוֹי. לְמַדּוֹ רַבּוּתֵינוּ בְּאַגְדָּה מִתּוֹךְ לְשׁוֹן הַמִּקְרָא, שְׁאֵמַר וְתֵאחֹז בְּמִשְׁפַּט יְדֵי, לֹא כְּמִדַּת בְּשָׂר וְדָם מִדַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם זוֹרֵק חַץ וְאִינוּ יְכוּל לְהַשִּׁיבוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹרֵק חֲצִיו וְיֵשׁ בְּיָדוֹ

זולק הדקדוק: מא אִם שָׁנוֹתֵי. מלרע: וְתֵאחֹז. תרגום אונקלוס בנוסחאות ישנות כ"י וְתִתְקַף תי"ו ראשונה בחירק, והשניה בפתח ודגש, והקו"ף בפתח ודגש. והכי איתא בזוהר פרשת ויחי דף רל"ב ע"ב וז"ל תוקפא דאתתקף קב"ה לאו איהו אלא במשפט דהא במשפט אתקיים ארעא וכו' ע"ש וכן עיקר:

וְנַקְסָם יָשִׁיב לְעַרְוֵי וְכַפֵּר

אֲדַמְתוּ עִמּוֹ: שִׁבְחוּ עִמְמִיא עִמְיָה.

אָרִי פּוֹרְעָנוֹת עֲבֹדוֹהִי צְדִיקִיא יִתְפָּרַע.

וּפּוֹרְעָנוֹתָא יְתִיב לְשִׁנְאוֹהִי, וְיַכְפֵּר עַל אַרְעִיהָ וְעַל עִמְיָה: פ

— רש"י —

לפם לתלות הגדלה בי. ענבמו ענבי רוש. הוא שאמר לולי כעס אויב אגור על ישראל להרעילם ולהמרינם, לפיכך אשבלות מדרת למו להלעיט אותם על מה שעשו לבני חמת תנינם יינם. מוכן להשקותם על מה שעושים להם. כמו עמדי. אותו הכוס, שנאמר (תהלים עב, ט) כי כוס ביד ה' וגוי. לעת תמוט רגלם. כענן שנאמר (ישעי כו, ו) תרמסנה רגל. כי ידיו ה' עמו. בלשון זה משמש כי ידיו בלשון דהא. ואין ידיו לשון יסוריו, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עושקיהם. כי יראה כי אזלת יד וגוי. ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו שלישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע בשגור את הפרכת, כענן שנאמר (מייכ ז, י) ותרא אויבתי ותכסה בושה האמרה אלי אי ה' אלהיך. ראו עתה כי אני וגוי. או יגלה הקדוש ברוך הוא ישועתו ויאמר ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה. ואין מידי מציל. מי שיציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם. כי אשא אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, בתרגומו אפלו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. ידי. מקום שכינתי, כמו (זמדנר ז, י) איש על ידו, והיה בידי להפרע מכם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע, לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות

ראו מה שבחה שלאמה זו שדבקו בהקדוש ברוך הוא בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו: כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעותו. ונקסם ישיב לעריו. על הגזל ועל ההכנס, כענן שנאמר (יואל ז, יט) מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה תהיה מחמס בני יהודה, ואומר (עזריה ט, י) מחמס אחיך יעקב וגוי: וכפר אדמתו עמו. ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב: וכפר. לשון רצוי ופיוס, כמו (זרמשיט ז, כ) אכפרה פניו, אניחניה לרגליה: וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו עמו. כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר (תהלים פב, ז) רצית ה' ארצה, במה רצית ארצה, שבת שבות יעקב: בפנים אחרים היא נדרשת בספרי, ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה. ר' יהודה דורש בלה כנגד ישראל, ור' נחמיה דורש בלה כנגד האמות. רבי יהודה דורשה כלפי ישראל. אמרתי אפאיהם, כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אבד עצות המה. אבדו תורתיה שהיא להם עצה נכונה. ואין בהם תבונה. להתבונן. איכה ירדף אחד מן האמות אלף מהם אם לא כי צורם מחרם, כי לא כצורנו צורם, הכל כמו שפרשתי עד תכליתו. ור' נחמיה דורשה כלפי האמות. כי גוי אבד עצות המה, כמו שפרשתי תחלה עד ואויבינו פלילים. כי מגפן סדום גפנם. שלאמות. ומשדמת עמורה וגוי. ולא ישימו

תפסיר רס"ג

ויבא (שביעי) ספרי בספרו תימן

מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-דִּבְרֵי
הַשִּׁירָה-הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם
הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוֹן: וְאַתָּה
מֹשֶׁה. וּמִלֵּיל. יָת כָּל פֶּתַח מִי תוֹשֵׁב חֶתָּהּ
הָדָא קָדָם עָמָא. הוּא וְהוֹשֵׁעַ בֶּר נּוֹן:
וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת-

מד) ופאן מוסי'. לפא כלם
אלקום בהדיה אלתסבחה. הו
והושע אבן נון: מדה) פלמא
פרג' מוסי'. מן מציאטבתהם
בהדיא אלפלאם: מו) קאל
להם רדו באלכם. לגמיע
אלפלאם. אלדי אנאשדכם בה
אליום. לתאמרון בה בניכם.
ליחציו ויעמלו. גמיע אמור

כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁעֵי מֹשֶׁה.
לְמַלְאָךְ יָת כָּל פֶּתַח מִיָּה הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם שִׁימוּ לְבַבְכֶם לְכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
מֵעִיד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוֶם אֶת-בְּנֵיכֶם
לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
וַיֹּאמֶר לְהוֹן שׁוּן לְבָכוֹן. לְכָל פֶּתַח מִיָּה. דְּאָנָּה. מִסְּהִיד בְּכוֹן יוֹמָא דִּין.

— רס"י —

העמיד לו משה מתרגמן ליהושע, שיהא
דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחי
רבך לא הנה לך להרים ראש. ולמה קוראו
כאן הושע, לומר שלא זכה דעתו עליו, שאף
על פי שנתנה לו גדלה, השפיל עצמו כאשר
מתחלתו: מו שימו לבבכם. צריך אדם
שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכונים לדברי תורה,
וכן הוא אומר (יחזקאל מ, ז) בן אדם ראה
בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך וגי, הרי
דברים קל וחמר, ומה תבנית הבית שהוא
נראה לעינים ונמדד בקנה צריך אדם שיהיו

אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בנידי
להפרע מן המתים ומן החיים. מלך בשר
ודם שהוא הולך למות, ממחר נקמתו
להפרע בחייו, כי שפוא ימות הוא או אויבו
ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי
לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם,
אפרע במותם. אם שנותי ברק חרבי. הרבה
"אם" יש שאינם תלויין, כשאשגן ברק חרבי
ותאחו במשפט ידי וכי, כמו שפרשתי
למעלה: מד הוא והושע בן נון. שבת של
דיווגי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה,

זולק הדקדוק: מו לכל-הדברים. אין בלמ"ד געיא והה"א בדרכן: את כל-דברי התורה. כ"ה
בתיגאן. תיבת את בתביר היפך הדפוסים ותיבת התורה בטפחא בתיגאן:

תפסיר רס"ג

הד'ה אלתור'יה: מז) לאנה ל'ס
בפלאם פארג' הו ענכם. בל הו
חיותכם. ובה תטול מ'דתכם. פי
אלבלד. אלד'י אנתם גאיזין
אלארדן. אליה לתחווזה:
מח) ת'ם פלם אללה מוסי. פי
ד'את ד'אלך אל'ום קאילא:
מט) אצעד. אל'י גבל אלעברין

דתפקדוננון ית בניכון. למטר למעבד.
ית כל פתגמי אוריתא הדא: **מז כי**
לא דבר רק הוא מכם כי
הוא חייכם ובדבר הזה
תאריכו ימים על האדמה
אשר אתם עברים את

הירדן שמה לרשתה: ארי. לא פתגם ריקן הוא מנכון.
ארי הוא חייכון. ובפתגמא הדין. תירכון יומין על ארעא. דאתון.
עברין ית ירדנא. לתמן למירתה: **פ מפעיר** **מז וידבר יהוה**
אל משה בעצם היום הזה לאמר: ומליל יי עם
משה. בכרן. יומא הדין למימר: **מט עלה אל-הר העברים**

— רס"י —

מניחין אותו לכנס בתבה, ולא עוד אלא אנו
נוטלין כשילין וקרדמות ומבקעין את התבה.
אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי
היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא
וימחה. במצרים נאמר (שמות יג, נא) בעצם
היום הזה הוציא ה' לפי שהיו מצרים
אומרים בכף וקף אם אנו מרגישין בהם אין
אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו
נוטלין סופות וכלי זן והורגין בהם. אמר
הקדוש ברוך הוא הריני מוציאן בחצי היום
וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף
כאן, במיתתו של משה, נאמר בעצם היום
הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכף וקף אם
אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו. אדם
שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את היים
והוריד לנו את המן והגיו לנו את השלל
והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה

עיניו ואזניו ולבו מכונים להבין, דברי תורה
שחן כהררין התלויין בשערה על אחת כמה
וכמה: **מז כי לא דבר רק הוא מכם.** לא
לחנם אתם יגעים בה, כי הרבה שקר תלוי
בה, כי הוא חייכם. דבר אחר, אין לה דבר
ריקן בתורה שאם תדרשנו שאין בו מתן
שקר, תדע לה שכן אמרו (נרמט' ל, כג)
ואחות לוטן תמנע, (סס ל, יג) ותמנע היתה
פלגש וגוי לפי שאמרה איני כדאי להיות לו
לאשה הלואי ואהיה פילגשו, וכל כף למה,
להודיע שבחו של אברהם שהיו שלטונים
ומלכים מתאווים להדבק בזרעו: **מז וידבר**
ה' אל משה בעצם היום הזה. בשלשה
מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח
(שס ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגוי,
במראית אורו שליום, לפי שהיו בני דורו
אומרים בכף וקף אם אנו מרגישין בו אין אנו

תפסיד רס"ג

הדיא גבל נבו. אלדי פי בלד
מואב. אלדי בחצרה ירחו.
ואנצ'ר אלבלד. אלדי אנא
מעסיה. לבני אסראיל חווא:
נ ומות. פי אלגבל אלדי אנת
צאעד אליה. ואנצ'ם אלי
קומד. כמא מאת הרון אכיך
פי גבל הור. ואנצ'ם אלי
קומה: נא) עלי מא נפתמא
אלאמה פי. פי מא בין בני

הִזָּה הֶרֶב־נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יַרְחוֹ
וְרָאָה אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר
אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

לְאַחֲזָה: סק. לטורא דעבראי הדין
לטורא דנבו. דבארעא דמואב. דעל
אפי ירחו. וחזי ית ארעא דכנען.
דאנא יהיב לבני ישראל לאחסנא:

וּמַת בָּהֶר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלָה שָׁמָּה וְהֶאֱסַף
אֶל־עַמִּיךָ כַּאֲשֶׁר־מֵת אֶהְרֹן אַחִיךָ בְּהַר הָהָר

וַיֵּאסֹף אֶל־עַמּוּי: ומות. בטורא דאת סליק לתמן. ואתבניש
לעמד. כמא דמית. אהרון אחוד בהור טורא. ואתבניש לעמיה:

עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִי־מְרִיבַת קֹדֶשׁ מִדְּבַר־עַן עַל אֲשֶׁר לֹא־

קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: על דשקרתון
במימרי. בגו בני ישראל. במי מצות רקס מדברא דעין. על דלא

— רס"י —

במיתה זו: נא על אשר מעלתם בי. גרמתם
למעול בי: על אשר לא קדשתם אותי.
גרמתם לי שלא אתקדש. אמרתי לכם
(במדכ כ, ט) ודברתם אל הסלע, והם הפוהו.
והצרכו להכותו פעמים, ואלו דברו עמו ונתן
מימיו בלא הכאה, הנה מתקדש שם שמים,
שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו
לשכר ולא לפרענות, אם זכה אין לו מתן
שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקום מצות

אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא
הריני מכניסו בחצי היום וכי: כַּאֲשֶׁר מֵת
אֶהְרֹן אַחִיךָ. באותה מיתה שראית וחמדת
אותה, שהפשיט משה את אהרון בגד ראשון
והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה
בנו בכבודו. אמר לו משה, אהרון אחי, עלה
למטה, ועלה. פשוט ידיך, ופשט. פשוט
רגליך, ופשט. עצום עיניך, ועצם. קמוץ פיך,
וקמץ. והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת

תפסיר רס"ג

אסראיל. פי מא כ'צומה' רקים
בריה' צין. ולם תקרסאני פי
מא בינדם: נב) לדיאלך תנצ'ר
אלארץ. אלדי אעטיתהא
לבני אסראיל מן אלמקאבלה.
ולא תדכיל אליהא:

קדישתון יתי. בגו בני ישראל: **בני**
מנגד תראה את הארץ
ושמה לא תבוא אל-
הארץ אשר אני נתן לבני
ישראל: ארי מקביל תחזי ית ארעא. ולתמן לא תיעול. לארעא.

דאנא יהיב לבני ישראל: **פ פ פ**

נב פיסוקים סימן כלב

— רס"י —

בוראו, אנו לא כל שכן: **בני מנגד**. מרחוק: ונדעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר
תראה וגוי. כי אם לא תראנה עכשיו לא
תראנה עוד בחיך: **ושמה לא תבוא**.
חסלת פרשת כאזינו

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דהאזינו

דע, כי הפטרה זו מפטירין רק אם חל יום הכיפורים ביום רביעי או ביום
חמישי, ואז קוראים האזינו בשבת שבין יום הכיפורים לחג הסוכות. אבל
בשאר שנים שקוראים פרשת האזינו בין ראש השנה ליום הכיפורים,
מפטירין **שובה**. תמצאנה אחר פרשת וילך בעמוד **רפז**.

ביחזקאל סימן י"ז

כה אמר אדני יהוה ולקחתי אני מצמרת הארז
הרמה ונתתי מראש ינקותיו רך אקטרף ושתלתי
אני על הר-גבה ותלול: בדנן אמר, יי אלהים. ואקריב אנא.

ממלכותא דבית דוד. דמתיל פארזא רמא, ואקימניה. מבני בנוהי, יניק
ארבי. ואקימניה במימרי. בטור רם, ומנטל: ב בהר מרום ישראל
אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי והיה לארו אדיר ושכנו
תחתיו כל צפור כל-כנף בצל דליותיו תשכנה: בטור
קדשא דישראל, אקימניה. ויכניש משרין, ויעביד סמכון. והי, למלך
תקיף. ויסתמכון עלוהי. כל צדיקיא, כל ענותניא. בטלל מלכותיה,
ישרון: ג וידעו כל-עצי השדה כי אני יהוה השפלתתי | עץ
גבה הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח והפרחתי עץ
יבש אני יהוה דברתי ועשיתי: וידעון, כל מלכי עממיא. ארי
אנא יי אמאיכית, מלכות דהות תקיפא. תקיפית, מלכות דהות חלשא.
אמאיכית מלכות עממיא, דהות תקיפא פאע רטיב. ותקיפית מלכות
בית ישראל, דהות חלשא פאע יביש. אנא יי, גזרית במימרי ואקיים:
ד ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: והוה פתגם נבואה מן קדם יי, עמי
למימר: ה מה-לכם אתם משלים את-המשל הזה
על-אדמת ישראל לאמר אבות יאכלו בסר ושני
הבנים תקהינה: מא לכון. דאתון מתלין, ית מתלא הדין. על
ארעא דישראל, למימר. אבהתא, חטון ובניא, לקון: ו חיי-אני נאם
אדני יהוה אם-יהיה לכם עוד משל המשל הזה
בישראל: קים אנא. אמר, יי אלהים. אם יהי לכון, עוד. ממתל.
מתלא הדין, בישראל: ו הן כל-הנפשות לי הנה כנפש האב
וכנפש הבן לי-הנה הנפש החטאת היא תמות: הא כל
נפשתא, דילי אנין. כנפש אבא. וכנפש ברא, דילי אנין. אנט דיחטי,
הוא ימות: ח ואיש כיי-יהיה צדיק ועשה משפט וצדקה:

זלק הדקדוק: ב תשכנה. הנו"ן דגש גם בירושלמיים: ג וידעו. הוי"ו געיא:

וגבר, ארי יהי זכאי, ויעביד דין דקשוט, וזכו: ^ט אל-ההרים לא
 אכל ועיניו לא נשא אל-גלולי בית ישראל ואת-אשת
 רעהו לא טמא ואל-אשה נדה לא יקרב: בטוריא, לא פלח
 לטעותא. ועינוהי, לא זקף. לפלחן טעות, בית ישראל. וית אתת
 חבריה, לא סאיב. ולות אתא טמאה, לא על: ^ד ואיש לא יזנה
 חבלתו חוב ישיב גזלה לא יגזל לחמו לרעב יתן ועירם
 יכסה בגד: ואנש, לא אוני. משכון דחובתא, אתיב. גזילא, לא גזל.
 מלחמיה, לכפנא יהב. וערטלאה, פסי מכסותיה: ^ה בנשד לא-יתן
 ותרבית לא יקח מעול ישיב ידו משפט אמת יעשה בין
 איש לאיש: בחיבליא, לא יהב. ורביתא, לא נסיב. משקרא, אתיב
 ידיה. דין דקשוט, עבד. בין גבר, לגבר: ^ו בחקותי יהלך
 ומשפטי שמר לעשות אמת צדיק הוא חיה יחיה נאם
 אדני יהוה: בקימי הליד. ודיני נטר, למעבד קשוט. צדיקא הוא,
 מיחא ייחי. אמר, יי אלהים: ^ז והוליד בן-פריץ שפד דם
 ועשה אח מאחד מאלה: ואוליד בר רשיע, אשיד דם. ויעביד
 לאחזיה. מתדא, מאלין: ^ח והוא את-כל-אלה לא עשה פי גם
 אל-ההרים אכל ואת-אשת רעהו טמא: והוא. ית כל אלין,
 לא עבד. אלהין בטוריא, פלח לטעותא. וית אתת חבריה, סאיב:
^ט עני ואביון הזנה גזלות גזל חבל לא ישיב
 ואל-הגלולים נשא עיניו תועבה עשה: מספין וחשיד, אוני.
 גזילא גזל. משכונא, לא אתיב. ולפלחן טעותא, זקף עינוהי. תועיבא,
 עבד: ^י בנשד נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה את
 כל-התועבות האלה עשה מות יומת דמיו בו יהיה:

בְּחִיבְלֵיָא יְהֵב. וְרַבִּיתָא נְסִיב, הִיתְקִינִים. לָא יתְקִינִים. יתְ כָּל תּוֹעִיבָתָא
הָאֵלִין, עֵבֶד. מְמַת יְמוֹת. חוֹבַת קְטוּלִיָּה, בֵּיה תְּהִי: ^ד וְהִנֵּה הוֹלִיד בְּזֶן
וַיֵּרָא אֶת־כָּל־חַטָּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה (כ' וירא) וַיֵּרָאָה וְלֹא
יעֲשֶׂה כְּהֵן: וְהָא, אֹלִיד בֵּר. וְחֹזָא. יתְ כָּל חוֹבֵי אָבוּהִי, דְּעֵבֶד. וְחֹזָא.
וְלֹא עֵבֶד, כְּוַתְּהוֹן: ^ד עַל־הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא
אֶל־גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אִשְׁת רַעְהוּ לֹא טָמְא: עַל
טוּרֵיָא, לֹא פִלַח לְטַעוֹתָא. וְעֵינֹהִי, לֹא זָקַף. לְפִלְחֵן טַעוֹת, בֵּית יִשְׂרָאֵל.
ית אַתְת חֲבֵרִיָּה, לֹא סְאִיב: ^ד וְאִישׁ לֹא הוֹנָה חֶבֶל לֹא חָבַל
וְגִזְלָה לֹא גִזַּל לַחֲמוֹ לְרַעֲב נָתַן וְעֵרוֹם כְּסָה־בְּגָד: וְאַנְשׁ,
לֹא אוֹנִי. מִשְׁפּוֹנָא, לֹא נְסִיב. וְגִזְלָא, לֹא גִזַּל. מִלְּחֲמִיָּה, לְכַפְנָא יְהֵב.
וְעֵרְטֻלָּאָה, כְּסִי מְכֻסוּתִיָּה: ^ב מִעֲנֵי הַשִּׁיב יָדוֹ נִשְׁדָּ וְתִרְבִּית לֹא
לָקַח מִשְׁפָּטִי עָשָׂה בְּחֻקוֹתֵי הַלֶּךְ הוּא לֹא יְמוֹת בְּעוֹן
אָבִיו חָיָה יְחִיָּה: מִמְּסַבִּינָא, אֲתִיב יָדִיָּה. חִיבְלֵיָא וְרַבִּיתָא, לֹא נְסִיב.
דִּינֵי עֵבֶד. בְּקִימֵי הַלֶּיךְ. הוּא. לֹא יְמוֹת. בְּחוֹבֵי אָבוּהִי, מִיחָא יִיחִי:
כֹּא אָבִיו כִּי־עֲשָׂק עֲשָׂק גִּזַּל גִּזַּל אָח וְאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה
בְּתוֹךְ עַמּוֹ וְהִנֵּה־מַת בְּעוֹנוֹ: אָבוּהִי, אָרִי עֲשָׂק עֲשָׂקָא. גִּזַּל
גִּזְלָא, לְחַד מֵאֲחוּהִי. וְדִלָּא תְּקִין. עֵבֶד, בְּגו עֲמִיָּה. וְהָא מִית, בְּחוֹבִיָּה:
כֹּב וְאִמְרָתֶם מִדַּע לֹא־נִשָּׂא הֲבֵן בְּעוֹן הָאֵב וְהֲבֵן מִשְׁפָּט
וְעִדְקָה עָשָׂה אֶת כָּל־חֻקוֹתֵי שָׁמֵר וַיַּעֲשֶׂה אֶתֶם חָיָה
יְחִיָּה: וְאִמְרָתוֹן. מְדִין. לֹא לְקִי בְּרָא, בְּחוֹבֵי אָבֵא. וּבְרָא, דִּין דְּקִשׁוּט
וְזָכו עֵבֶד. יתְ כָּל קִימֵי, נִטְרָ. וְעֵבֶד יתְהוֹן, מִיחָא יִיחִי: ^כ הַנְּפִשׁ
הַחַטָּאת הִיא תְּמוֹת בְּזֶן לֹא־יִשָּׂא | בְּעוֹן הָאֵב וְאֵב לֹא

זולק הדקדוק: ^ט כסה בגד. הבי"ת רפה (בתיגאן ובירושלמיים):

יִשָּׂא בְּעֵזְרֵן הַבֵּן צְדָקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת (כ' רשע)
 הַרְשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה: אֲנִישׁ דִּיחֻטִּי, הוּא יָמוּת. בְּרָא. לֹא יִלְקִי, בַּחוּבֵי
 אָבִא. וְאָבִא, לֹא יִלְקִי בַּחוּבֵי בְרָא. זְכוּת זַפְּאָה, בַּה יִתְקִים, וְחוּבַת חֵיבָא,
 עֲלוּהֵי תֵּהִי: כִּד וְהַרְשָׁע כִּי יִשׁוּב מִכָּל- (כ' חטאתו) חַטָּאתָיו
 אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצְדָקָה
 חָיָה יְחִיָּה לֹא יָמוּת: וְרִשְׁיָעָא. אֲרִי יִתּוּב מִכָּל חוּבוֹהֵי, דְּעֵבֵד. וְיִטַּר,
 יֵת כָּל קִימִי. וְיַעֲבִיד דִּין דְּקִשׁוּט, וְזָכוּ. מִיחָא יִיחִי, לֹא יָמוּת:
 כִּד כָּל-פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בְּצְדָקָתוֹ
 אֲשֶׁר-עָשָׂה יְחִיָּה: כָּל חוּבוֹהֵי, דְּעֵבֵד. לֹא יִדְכְּרוּ, לִיה. בְּזְכוּתֵיה
 דְּעֵבֵד, יִתְקִים: כִּד הַחֲפִץ אַחֲפִץ מוֹת רִשָּׁע נָאִם אֲדָנִי יְיָ הוּא
 הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחִיָּה: הַמְרַעָא רְעִינָא, מוֹתֵיה דְּרִשְׁיָעָא.
 אָמַר, יִי אֱלֹהִים. הֲלֹא, כִּד יִתּוּב מְאוּרְחֵיה, וְיִתְקִים: כִּד וּבְשׁוּב צַדִּיק
 מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל כָּל הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר-עָשָׂה הַרְשָׁע
 יַעֲשֶׂה וְחִי כָּל- (כ' צדקתו) צְדָקָתוֹ אֲשֶׁר-עָשָׂה לֹא תִזְכְּרָנָה
 בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר-מַעַל וּבַחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר-חָטָא בְּסָ יָמוּת: וְכִד
 יִתּוּב זַפְּאָה מִזְכוּתֵיה, וְיַעֲבִיד שְׁקֵר. כָּכֵל תּוֹעִיבָתָא. דְּעֵבֵד רִשְׁיָעָא.
 יַעֲבִיד, הִיתְקִים. כָּל זְכוּתֵיה דְּעֵבֵד, לֹא יִדְכְּרוּ. בְּשִׁקְרֵיה דְּשִׁקֵּר. וּבַחוּבֵיה
 דְּחַב, בַּהוֹן יָמוּת: כִּד וְאָמַרְתֶּם לֹא יִתְכַן דְּרַדְּ אֲדָנִי שְׁמַעוּ-נָא
 בֵּית יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְכַן הֲלֹא דְרָכִיכֶם לֹא יִתְכַנוּ:
 וְאָמַרְתֶּנוּ. לֹא מִפְּרִשְׁוֹן לְנָא, אִוְרַחַת טוֹבָא דִּי. שְׁמַעוּ כְּעֵן, בֵּית יִשְׂרָאֵל.
 הַאִוְרַחַת טוֹבִי, לֹא מִפְּרִשְׁוֹן לְכוּן. הֲלֹא אִוְרַחַתְכוּן דִּילְכוּן, לֹא תִקְנוּ:
 כִּד בְּשׁוּב-צַדִּיק מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל וּמַת עֲלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ
 אֲשֶׁר-עָשָׂה יָמוּת: כִּד יִתּוּב זַפְּאָה מִזְכוּתֵיה. וְיַעֲבִיד שְׁקֵר, וְיָמוּת
 עֲלֵיהוֹן. בְּשִׁקְרֵיה דְּעֵבֵד, יָמוּת: כִּד וּבְשׁוּב רִשָּׁע מִרִשְׁעָתוֹ אֲשֶׁר

עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט וַיְצַדֵּק הוּא אֶת־נַפְשׁוֹ יַחֲיֶה: וְכֵן יִתּוּב
 רְשִׁיעָא. מִחֻבּוּהִי, דְּעֵבֵד. וַיַּעֲבִיד דִּין דְּקִשׁוּט, וְזָכוּ. הוּא, יֵת נַפְשִׁיהּ יְקִיָּים:
 לֵא וַיֵּרְאֶה (כ' וישוב) וַיֵּשֶׁב מִכָּל־פְּשָׁעֵיו אֲשֶׁר עָשָׂה חַיּוֹ יַחֲיֶה
 לֹא יָמוּת: וְחֻזָּא וְתָב. מִכָּל חֻבּוּהִי, דְּעֵבֵד. מִיַּחָא יִיחִי, לֹא יָמוּת:
 לֵב וַאֲמָרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְכַן דְּרַךְ אֲדָנִי הַדְּרָכִי לֹא
 יִתְכַנּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דְרָכִיכֶם לֹא יִתְכַן: וַאֲמָרוּ, בֵּית
 יִשְׂרָאֵל. לֹא מִפְּרָשָׁן לְנָא, אֹרְחַת טוֹבָא דִּי. הָאֹרְחַת טוֹבִי. לֹא מִפְּרָשָׁן
 לְכוּן, בֵּית יִשְׂרָאֵל. הֲלֹא אֹרְחַתְכוֹן דִּילְכוּן, לֹא תִקְנֹן: לֵב לְכוּן אִישׁ
 כְּדָרְכֵיו אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדָנִי יְהוָה שׁוּבוּ
 וְהָשִׁיבוּ מִכָּל־פְּשָׁעֵיכֶם וְלֹא־יְהִי לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עֹן:
 בְּבִין אָנֹשׁ פְּאֹרְחַתִּיהּ. אֶתְפָּרַע מִנְכוּן, בֵּית יִשְׂרָאֵל. אָמַר, יי אֱלֹהִים.
 תּוּבוּ לְפִלְחָנִי וְאֶעֱדוּ מִנְכוּן, פְּלַחַן טַעֲוֹתְכוֹן. וְלֹא יְהִי לְכוּן. לְתַקְלַת,
 חוּבִין: לֵב הַשְּׁלִיכוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר
 פְּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלִמָּה
 תָּמְתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל: אֲרַחֲקוּ מִנְכוּן. יֵת כָּל מַרְדִּיכוּן, דְּחַבְתוֹן בְּהוּן.
 וַעֲבִידוּ לְכוּן. לֵב דְּחוּל, וְרוּחַ דְּחָלָא. וְלִמָּה תָּמוּתוֹן, בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֵב כִּי
 לֹא אַחֲפִץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדָנִי יְהוָה וְהָשִׁיבוּ וְחַיּוּ: אֲרִי
 לֹא רַעֲיָנָא, בְּמוֹתָא דְּחִיב לְמַמַּת. אָמַר, יי אֱלֹהִים. תּוּבוּ לְפִלְחָנִי,
 וְאֶתְקִימוּ:

(גְּאֵלְנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל):

(פְּרַקְנָא. יי עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל):

עַל דָּא יִתְפָּרַד וַיִּשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חַיָּא וְקִימָא. מְבָרַךְ הוּא לְעֵלָם,
 וְלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא:

זֶלְק הַדְּקִדּוּק: לָכֶם. תְּבִיר: לְמַכְשׁוֹל. טַפְחָא: